

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی مربوط به پایان‌نامه دانشگاه علوم اسلامی

رضوی

در راستای تحقق عدالت و کرامت انسان‌ها و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران آموزشی و پژوهشی، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عنوان پایان‌نامه با هماهنگی و نظارت دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

۱. حق نشر و تکثیر عناوین پایان‌نامه / رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می‌باشد ولی حقوق معنوی پدیدآورندگان محفوظ خواهد بود.

۲. انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه / رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی و گروه علمی مربوط باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه / رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می‌باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه / رساله منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

۳. انتشار کتاب و یا نرم‌افزار و یا آثار ویژه حاصل از نتایج پایان‌نامه / رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و بر اساس آئین‌نامه‌های مصوب انجام شود.

دانشگاه علوم اسلامی رضوی
(پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد)
رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی

بررسی اطلاق عنوان مفسد فی الأرض بر اخلالگران نظام

اقتصادی و مجازات قانونی آن

دانشجو

محمد جواد حقیقی

استاد راهنما

حجت الاسلام دکتر رضا دانشور ثانی

۱۴۰۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم
که در سختی‌ها و دشواری‌های زندگی همواره یآوری دلسوز و فداکار
و پشتیبانی محکم و مطمئن برایم بوده‌اند.

به همسرم
به پاس قدر دانی از قلبی آکنده از عشق و معرفت که محیطی سرشار از سلامت و
امنیت و آرامش و آسایش برای من فراهم آورده است.

به گمنامان عرصه قضا و منادیان عدالت
که با بینش و درک عمیق خویش زمینه گسترش عدل و قسط را در جامعه فراهم
نموده‌اند.

تقدیر و شکر

سپاس خدای را که سخنوران، در ستودن او بمانند و شمارندگان، شمردن نعمت های او ندانند و کوشندگان، حق او را گزاردن نتوانند. و سلام و مورد بر محمد و خاندان پاک او، طاهران معصوم، هم آنان که وجودمان وامدار وجودشان است؛ و نفرین پیوسته بر دشمنان ایشان تا روز رستاخیز...

بدون شک جایگاه و منزلت معلم، اجل از آن است که در مقام قدردانی از زحمات بی شائبه ی او، با زبان قاصر و دست ناتوان، چیزی بنگاریم؛ اما از آنجایی که تجلیل از معلم، سپاس از انسانی است که هدف و غایت آفرینش را تامین می کند و سلامت امانت هایی را که به دستش سپرده اند، تضمین؛ بر حسب وظیفه و از باب " من لم یشکر المنعم من المخلوقین لم یشکر الله عزّ و جلّ " :

از استاد با کمالات و شایسته؛ جناب حجة الإسلام دکتر رضا دانشورثانی که در کمال سعه صدر، با حسن خلق و فروتنی، از هیچ کمکی در این عرصه بر من دریغ نمودند و زحمت راهنمایی این پایان نامه را بر عهده گرفتند.

فرم چکیده پایان نامه تحصیلی دوره تحصیلات تکمیلی

نام خانوادگی دانشجو: حقیقی نام: محمد جواد
استاد راهنما: حجت الإسلام دکتر رضا دانشور ثانی
رشته: حقوق جزا و جرم شناسی
تاریخ دفاع: ۱۴۰۰/۰۳/۱۸ تعداد صفحات: ۲۰۷
عنوان پایان نامه: بررسی اطلاق عنوان مفسد فی الأرض بر اخلاالگران نظام اقتصادی و مجازات قانونی آن
کلید واژه: افساد فی الأرض - اخلاالگران اقتصادی - مجازات قانونی
<p>اخلال در نظام اقتصادی کشور شامل هفت عنوان کلی مجرمانه اخلال در نظام پولی و ارزی کشور، اخلال در امر توزیع مایحتاج عمومی، اخلال در نظام تولیدی کشور، قاچاق میراث فرهنگی یا ثروت های ملی، تشکیل شرکت های مضاربه ای صوری، اخلال در نظام صادراتی کشور و تشکیل شرکت های هرمی است. قانونگذار برخورد کیفری با جرائم اقتصادی را به عنوان اولین و سریع ترین راه مقابله با این جرائم بیان کرده که اطلاق عنوان افساد فی الارض و اعمال مجازات اعدام با مبانی فقهی درباره این جرائم سازگاری ندارد، به علاوه تعیین دامنه این رفتارها دشوار است. قانونگذار به جای سیاستگذاری در راستای جلوگیری از فرار مرتکبان و حتمیت در اجرای کیفر، فقط به تشدید کیفر و گسترش اعدام رو آورده که از این حیث قابل نقد است. این پژوهش که به روش توصیفی - تحلیلی نگاشته شده، سعی بر این است تا با استناد به قوانین و دیدگاه فقها در این خصوص، چالش های تعمیم این جرم به مصادیق مذکور و فقدان هر گونه دلیلی بر کیفر انگاری اعدام برای جرم مستقلی به عنوان افساد فی الارض بررسی می شود. هر چند رویکرد سیاست کیفری اسلام در برخورد کیفری با مجرمان اقتصادی یقه سفید بسیار سختگیرانه است، لیکن پیش بینی اعدام برای این دسته از مجرمان تحت عنوان افساد فی الارض، فاقد پشتوانه فقهی است.</p>

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱
۱- بیان مسئله:.....	۲
۲- اهمیت و ضرورت موضوع تحقیق.....	۴
۳- اهداف پژوهش:.....	۴
۴- سوالات و فرضیه‌های تحقیق:.....	۵
الف) پرسش اصلی:.....	۵
ب) پرسش‌های فرعی:.....	۵
۵- فرضیه‌ها:.....	۵
۶- پیشینه تحقیق:.....	۶
۷- جنبه جدید بودن و نوآوری تحقیق:.....	۹
۸- شیوه تحقیق.....	۹
۹- ساماندهی تحقیق.....	۹
بخش اول.....	۱۱
کلیات و مفاهیم.....	۱۱
فصل اول: کلیات.....	۱۲
مبحث اول: جرم انگاری جرایم اقتصادی و انواع آن در پرتوی سیاست کیفری.....	۱۲
مبحث دوم: مفهوم جرم اقتصادی در آموزه‌های جرم‌شناختی.....	۱۵
مبحث سوم: معیارهای جرم‌شناسی جرائم اقتصادی از سایر جرایم.....	۱۸

- گفتار اول: معیارهای غیرمستقیم: ۱۸
- گفتار دوم: معیارهای مستقیم: ۱۹
- بند اول: نظریه روان شناختی «ژان پیناتل»: ۱۹
- بند دوم: نظریه فشار مرتن: ۲۰
- بند سوم: نظریه‌های مربوط به محیط اقتصادی: ۲۰
- بند چهارم: نظریه‌های چندعاملی: ۲۱
- بند پنجم: نظریه‌های مرتبط با محیط اجتماعی: ۲۲
- مبحث چهارم: بررسی نواقص جرم انگاری جرائم اقتصادی در سیاست کیفری ایران
..... ۲۳
- گفتار اول: تعدد مصادیق جرائم اقتصادی و فقدان ضابطه مشخص ۲۳
- گفتار دوم: تنوع جرائم و منابع قانونی مرتبط با مصادیق جرائم اقتصادی ۳۲
- گفتار سوم: تعدد مرجع قانون گذاری ۳۳
- مبحث پنجم: آیین دادرسی جرایم اقتصادی ۳۵
- گفتار اول: الزامی و ضروری بودن اعلام جرم ۳۵
- گفتار دوم: دام گستری ۳۷
- گفتار سوم: تقدم اماره مجرمیت ۳۸
- گفتار چهارم: محدودیت دسترسی به وکیل ۴۱
- گفتار ششم: حمایت از کنش گران اجتماعی ۴۲
- گفتار هفتم: انتشار اسامی محکومان ۴۴
- گفتار هشتم: استیجازه مقام معظم رهبری درباره تشکیل دادگاه های مفاسد
اقتصادی ۴۶

فصل دوم: مفاهیم.....	۴۷
مبحث اول: مفهوم افساد فی الأرض.....	۴۸
گفتار اول: مفهوم لغوی افساد فی الأرض.....	۴۸
گفتار دوم: مفهوم اصطلاحی افساد فی الأرض.....	۴۹
گفتار سوم: تمیز افساد فی الأرض از مفاهیم مشابه.....	۵۲
الف) تمیز افساد فی الأرض از محاربه.....	۵۲
ب) تمیز افساد فی الأرض از بغی.....	۵۵
مبحث دوم: مفهوم جرائم اقتصادی.....	۵۷
گفتار اول: مفهوم نظام اقتصادی.....	۵۸
گفتار دوم: مفهوم جرم اقتصادی.....	۵۹
بند اول: مفهوم جرم اقتصادی در قوانین موضوعه.....	۵۹
الف) مصادیق جرائم و مفسد اقتصادی.....	۶۰
ب) ابهام در مفهوم مفسد اقتصادی.....	۶۱
بند دوم: مفهوم جرم اقتصادی در دکترین حقوقی.....	۶۳
الف) ویژگی های اساسی جرائم اقتصادی.....	۶۵
۱- رویت پذیری اندک جرم اقتصادی.....	۶۶
۲- رقم سیاه بالای جرائم اقتصادی.....	۶۷
۳- پویایی جرم اقتصادی.....	۶۸
۴- برخورداری از اطلاعات خاص در ارتکاب جرم اقتصادی.....	۶۹
گفتار سوم: تمیز جرائم اقتصادی از مفاهیم مشابه.....	۷۰

- بند اول: تفاوت جرائم اقتصادی و جرائم مالی یا جرائم علیه اموال و مالکیت
 ۷۰
- بند دوم: مقایسه مفهوم جرایم اقتصادی و مفاسد اداری ۷۱
- مبحث سوم: مفهوم اخلال در نظام اقتصادی کشور ۷۲
- بخش دوم: شرایط تحقق جرم افساد فی الأرض و جرایم اقتصادی ۷۵
- فصل اول: شرایط تحقق جرم افساد فی الأرض ۷۶
- مبحث اول: ارکان و عناصر تشکیل دهنده جرم افساد فی الأرض ۷۶
- گفتار اول: عنصر قانونی جرم افساد فی الأرض ۷۶
- گفتار دوم: عنصر مادی جرم افساد فی الأرض ۷۷
- گفتار سوم: عنصر روانی جرم افساد فی الأرض ۸۳
- بند اول: سو نیت عام جرم افساد فی الأرض ۸۳
- بند دوم: سوء نیت خاص جرم افساد فی الأرض ۸۴
- مبحث دوم: مصادیق قانونی جرم افساد فی الأرض ۸۵
- گفتار اول: جرائم علیه امنیت داخلی و خارجی ۸۵
- گفتار دوم: نشر اکاذیب ۸۶
- گفتار سوم: احراق و تخریب ۸۸
- گفتار چهارم: پخش مواد سمی و میکروبی و خطرناک ۸۸
- گفتار پنجم: قاچاق انسان ۹۰
- گفتار ششم: عبور دهندگان اشخاص غیرمجاز از مرزها ۹۱
- فصل سوم: شرایط تحقق جرم اقتصادی موضوع افساد فی الأرض ۹۲
- مبحث اول: عناصر سازنده جرم اقتصادی موضوع افساد فی الأرض ۹۲

- گفتار اول: عنصر قانونی جرم اقتصادی موضوع افساد فی الأرض ۹۳
- گفتار دوم: عنصر مادی جرم اقتصادی موضوع افساد فی الأرض ۹۴
- گفتار سوم: عنصر روانی جرم اقتصادی موضوع افساد فی الأرض ۹۵
- مبحث دوم: مصادیق جرائم اقتصادی موضوع افساد فی الأرض ۱۰۰
- گفتار اول: قاچاق کالا و ارز ۱۰۰
- گفتار دوم: پولشویی ۱۰۱
- گفتار سوم: رشاء و ارتشا ۱۰۶
- گفتار چهارم: کلاهبرداری ۱۰۸
- گفتار پنجم: اختلاس ۱۱۰
- گفتار ششم: جرائم مربوط به مواد مخدر ۱۱۳
- مبحث سوم: مبانی فقهی و حقوقی تشدید مجازات اخلاص گران اقتصادی موضوع افساد فی الأرض ۱۱۵
- گفتار اول: مبانی فقهی تشدید مجازات اخلاص گران اقتصادی موضوع افساد فی الأرض ۱۱۶
- بند اول: علل عام تشدید مجازات اخلاص گران اقتصادی ۱۱۶
- الف) تکرار جرم ۱۱۶
- ب) تعدد جرم ۱۲۰
- بند دوم: علل خاص تشدید مجازات اخلاص گران اقتصادی ۱۲۶
- الف) افساد فی الأرض علت تشدید مجازات ۱۲۶
- ب) محاربه علت تشدید مجازات ۱۳۵

- ج) اخلال در نظام اقتصادی در تضاد با قاعده حفظ نظام و منع اخلال در آن ۱۳۶
- گفتار دوم: مبانی حقوقی تشدید مجازات اخلالگران اقتصادی موضوع افساد فی الأرض ۱۳۸
- بند اول: بازدارندگی مبانی حقوقی واکنش به جرائم اقتصادی موضوع افساد فی الأرض ۱۳۹
- الف) مفهوم بازدارندگی ۱۳۹
- ب) اقسام بازدارندگی ۱۴۰
- ج) هدف و ثمره ی عملی کاربرد نظریه بازدارندگی مجازات ها و ابزارهای مکمل آن ۱۴۲
- د) بازدارندگی در عرصه ی تقنین ۱۴۳
- بند دوم: ارعاب، مبانی حقوقی واکنش به جرائم اقتصادی موضوع افساد فی الأرض ۱۴۴
- الف) استفاده از مجازات اعدام در موارد خاص ۱۴۴
- ب) کیفر حبس در جرائم اقتصادی ۱۴۵
- ج) مجازات های مالی: توجه به میزان عواید مجرمانه ۱۴۶
- مبحث چهارم: کیفر اعدام در جرائم اقتصادی موضوع افساد فی الأرض ۱۵۰
- گفتار اول: نقد کیفر اعدام در جرائم اقتصادی موضوع افساد فی الأرض ۱۵۱
- بند اول: ضعف مبانی فقهی ۱۵۱
- بند دوم: عدم کارآمدی در کاهش جرائم ۱۵۲
- گفتار دوم: نقد حقوق کیفری ایران در برخورد با مفسدان اقتصادی ۱۵۴

۱۵۸.....	نتیجه گیری و پیشنهادات
۱۵۸.....	الف) نتیجه
۱۶۱.....	ب) پیشنهادات
۱۶۱.....	فهرست منابع
۱۶۱.....	الف) منابع فارسی
۱۶۱.....	کتابها
۱۷۱.....	مقالات و پایان نامه ها
۱۷۹.....	قوانین
۱۸۰.....	ب) منابع عربی
۱۸۵.....	ج) منابع انگلیسی

مقدمه

رشد و توسعه فعالیت‌های اقتصادی دهه‌های اخیر در کشور، گرچه پیشرفت و آسایش را به همراه داشته است لیکن فعالیت‌های تجاری و اقتصادی را با مشکلات و دشواری‌هایی نیز مواجه کرده و عواقب سوئی در پی داشته است یکی از آثار سوء آن، معضلی به نام مفاسد اقتصادی در قالب جرائم اقتصادی است. این جرائم امروزه گسترش فراوانی پیدا کرده و دارای پیامدها و اثرات فراوانی هستند که موجب اهمیت جرائم اقتصادی از جمله: تضعیف امنیت اقتصادی، بی‌ثباتی در نظام اقتصادی کشور، اخلال در سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی، افزایش هزینه‌های معاملات تجاری، تأثیر بر فقر و افزایش آن، گسترش ناامیدی در بین فعالان اقتصادی، زوال اخلاق فردی و اجتماعی و سقوط جامعه، ورود هر چه بیشتر افراد نالایق به لایه‌های حساسیت افکار عمومی و... شده است. از طرف دیگر شرایط اقتصادی کشور و رشد قارچ گونه این جرائم، بر رقابت‌پذیری اقتصاد و برنامه‌های توسعه مطالبات مقام معظم رهبری، خلأ قانونی و ارتکاب بخشی از این جرائم توسط برخی مقامات دولتی و سیاسی، سهل الوصول بودن مبالغ قابل توجه پول برای این افراد، ضرورت برخورد با مرتکبین جرائم اقتصادی را دو چندان می‌کند.^۱

^۱. میر محمد صادقی، حسین، جرائم علیه اموال، ص ۵۹.

۱- بیان مسئله:

همگام با تحولات و پیشرفت‌هایی که در زندگی بشر رخ داده است رفتارهای مجرمانه جدیدی از جمله در حوزه اقتصاد پدید آمده‌اند که جامعه ایران نیز از این اصل کلی مستثنا نبوده و در مواجهه با بسیاری از این جرائم نوین قرار گرفته است که از آنها تحت عنوان جرائم اقتصادی یاد می‌گردد؛ می‌توان جرائم اقتصادی را به رفتارهای مجرمانه‌ای اطلاق کرد که موجب اختلال در نظام تولیدی، توزیعی، پولی و ارزی کشور شده و در قوانین جزایی برای آن مجازات در نظر گرفته شده باشد لذا مهمترین مصادیق آن عبارت است از: قاچاق کالا و ارز، رشاء و ارتشا، اختلاس، پولشویی، جرائم مالیاتی، جرائم گمرکی، جعل اسکناس و اوراق بهادار، ربا، احتکار و رانت خواری.

درسیاست جنایی ایران با مراجعه به قوانین جزایی، بسیاری از جرائم اقتصادی با ذکر عناوینی همچون قصد مرتکب در مقابله با نظام یا بانندی بودن، چهره امنیتی به خود گرفته و موضوع جرم از امنیت اقتصادی به امنیت سیاسی یا امنیت ملی تغییر چهره می‌دهد به عبارت دیگر جرم اقتصادی که در بادی امر از دسته جرائم تعزیری است به جرم مستلزم حد تغییر عنوان پیدا کرده و مقنن مجازات آن را به مجازات جرم موجب حد احاله می‌کند؛ از جمله این موارد می‌توان به مشروح ذیل اشاره کرد:

۱. تشکیل شبکه برای ارتشا، اختلاس و کلاهبرداری و رهبری آن موضوع ماده ۴ قانون تشدید مجازات مرتکبین اختلاس ارتشا و کلاهبرداری.
۲. اختلال در نظام اقتصادی کشور موضوع ماده ۱ قانون مجازات اخلاالگران در نظام اقتصادی کشور چنانچه هر یک از اعمال مذکور در بندهای ماده ۱ این قانون به قصد ضربه زدن به نظام جمهوری اسلامی ایران و یا به قصد مقابله با آن یا با علم به مؤثر بودن اقدام مزبور در مقابله با نظام.

۳. جعل، ورود و توزیع اسکناس موضوع قانون جعل اسکناس رایج داخلی یا توزیع و مصرف آن با علم به جعلی بودن و وارد کردن عمده آن چنانچه از طریق باند یا برای مبارزه با نظام صورت گیرد.

در نمونه‌های فوق و موارد مشابه که از دیدگاه مقنن به سبب شدت و تهدیدی که در واقع برای امنیت سیاسی، آن هم از طریق امنیت اقتصادی دارند از مصادیق محاربه و افساد فی الأرض یا جرائم در حکم آن تلقی شده و مرتکبین مستوجب مجازات اعدام خواهند بود. در قوانین مذکور گاه عنوان محارب و گاه عنوان افساد فی الأرض در کنار رفتارهای مجرمانه مطرح شده و گاه بدون تصریح به مجازات مرتکب به همین مقدار بسنده شده است که مرتکب به مجازات مفسد یا محارب محکوم خواهد شد؛ گاه نیز قانونگذار عنوان مجرمانه عمل را محاربه قرار داده، لیکن از جرم مزبور افساد فی الأرض را اراده کرده است. تغییر نوع نگاه نظام عدالت کیفری از میزان شدت و وخامت عمل مجرمانه به انگیزه‌های مرتکب، صلابت سزاهندگی و قدرت بازدارندگی مجازات‌ها را تضعیف کرده و بدین سان اصل تناسب میان جرم و مجازات تا اندازه‌ای متزلزل خواهد شد لذا برانیم در پژوهش حاضر بررسی کنیم که آیا از نظر موازین فقهی و حقوقی می‌توان جرائم اخلال در نظام اقتصادی را از مصادیق افساد فی الأرض دانست؟ و آیا تناسب لازم میان جرم و مجازات وجود دارد؟

اخلال در نظام اقتصادی کشور شامل هفت عنوان کلی مجرمانه اخلال در نظام پولی و ارزی کشور، اخلال در امر توزیع مایحتاج عمومی، اخلال در نظام تولیدی کشور، قاچاق میراث فرهنگی یا ثروتهای ملی، تشکیل شرکت‌های مضاربه‌ای صوری، اخلال در نظام صادراتی کشور و تشکیل شرکت‌های هرمی است که مستند قانونی آن مصوب ۱۳۶۹/۹/۱۹ و اصلاحیه آن در تاریخ ۱۳۸۴/۳/۱۴ است البته قوانین دیگری وجود دارد که ارتباط مستقیمی با عناوین مجرمانه‌ی فوق دارد؛ در قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا، اختلاس و کلاهبرداری و قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و همچنین قانون مجازات جاعلین و واردکنندگان و توزیع کنندگان و مصرف کنندگان اسکناس مجعول، مجازات مرتکبین جرائم اقتصادی تشدید یافته و مقرر گردیده اگر در حد افساد فی الأرض باشد به مجازات اعدام محکوم خواهند شد. با توجه

به قوانین مطرح شده و تشدید مجازات اعمال شده در آن در تحقیق پیش رو به بررسی مبانی فقهی و حقوقی این تشدید مجازات خواهیم پرداخت به دیگر سخن بررسی خواهیم کرد که بر چه اساس و مبنایی، قانون گذار مفسد فی الأرض بودن را برای جرائم ارتكابی پیش بینی کرده و مجازات اعدام را برای مرتکبین آن مقرر کرده است.

۲- اهمیت و ضرورت موضوع تحقیق

حقوق کیفری اقتصادی ما از شفافیت لازم برخوردار نیست، واژگان مبهم و کلی در مهم‌ترین متن قانونی جرائم اقتصادی (قانون مجازات اخلاک‌گران در نظام اقتصادی کشور) نظیر اخلال عمده، کلان و فراوان بدون تعریف و تعیین قلمرو آن و سپس تغییر رویکرد قانونگذار و ذکر عنوان کلی‌تری همچون افساد فی الأرض باعث تفسیرهای گوناگون و سردرگمی قضات، متهمان و وکلای آنان شده و نهایتاً موفقیت لازم در برخورد قانونمند با جرائم را به دنبال ندارد لذا ذکر این مختصر می‌تواند هم برای قانونگذار محترم و هم برای قضات یک راهنما باشد و افقی را روشن سازد که در جرم انگاری جرائم اقتصادی و یا در رسیدگی به آن‌ها تا چه اندازه مجاز به بهره برداری از عنوان افساد فی الأرض هستند و مسلماً قدمی جدی در جهت رفع ابهامات و اشکالات موجود خواهد بود.

۳- اهداف پژوهش:

اقتصاد در زندگی افراد جامعه، نقش بی بدیلی را ایفا می‌کند و به دلیل ارتباط مستقیم با زندگی مردم، اساسی بوده و به هیچ عنوان نمی‌توان آن را نادیده گرفت؛ به نحوی که به نقل از امام علی (علیه السلام) که می‌فرماید: (فان الفقر منقصه للدين مدهشه للعقل داعیه للمقت) و یا در حدیث دیگری می‌خوانیم: (من لا معاش له لا معاد له) نابسامانی در حوزه اقتصاد نه تنها باعث اخلال در حوزه‌های دیگر زندگی می‌شود بلکه دین و معاد انسان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. به همین دلیل مبارزه با جرائم اقتصادی دارای جایگاه منحصر به فردی است. بدون شک برقراری و حفظ نظم اقتصادی در گرو مبارزه با اخلاک‌گران و مجرمین در نظام اقتصادی است. مبارزه با اخلاک‌گران اقتصادی هم موجب برقراری نظم اقتصادی می‌شود و هم از آثار و تبعات سوء

اختلال در اقتصاد کشور جلوگیری می‌کند. با توجه به این مباحث اهداف اینجانب از پژوهش حاضر بدین شرح است:

الف) بررسی و تحلیل قانون مجازات اخلاالگران در نظام اقتصادی کشور از نظر کیفی.

ب) بررسی تناسب مجازات‌های پیش بینی شده در این خصوص با رفتارهای جرم انگاری شده.

۴- سوالات و فرضیه‌های تحقیق:

الف) پرسش اصلی:

توجیه اطلاق عنوان مفسد فی الأرض بر اخلاالگران اقتصادی چیست؟

ب) پرسش‌های فرعی:

۱- مفهوم اخلال در نظام اقتصادی در حقوق ایران چیست؟

۲- مجازات‌های تعیین شده برای اخلاالگران در نظام اقتصادی جنبه بازدارندگی لازم را دارد؟

۳- مجازات‌های پیش بینی شده در این خصوص تناسب با رفتارهای جرم انگاری شده دارند؟

۵- فرضیه‌ها:

به نظر می‌رسد که اطلاق عنوان افساد فی الارض و اعمال مجازات اعدام با مبانی فقهی درباره این جرائم سازگاری ندارد.

۱- جرائم اقتصادی جرایمی هستند که با قوانین جزایی و اقتصادی که وجوه مختلف فعالیت های اقتصادی را تنظیم می‌کند در تعارض هستند و در نهایت مصلحت عامه را با خطر مواجهه می‌سازند.

۲- به نظر می‌رسد از آنجایی که نظام عدالت کیفری ما آنچنان توفیقی در مهار و کنترل جرائم اقتصادی نداشته است لذا مجازات اعدام در خصوص این جرائم نتوانسته است مفید واقع شود.

۳- می‌توان گفت تناسبی میان مجازات‌ها و جرائم سستی ذکر شده در قانون خاص مجازات اخلاالگران در نظام اقتصادی کشور وجود ندارد.

۶- پیشینه تحقیق:

با مطالعاتی که در این حوزه صورت گرفت در خصوص جرائم اقتصادی کتاب‌های متعددی به چاپ رسیده است و کارهای تحقیقاتی صورت گرفته اما در مورد مطالعه‌ی حاضر که به بررسی اطلاق عنوان مفسد فی الأرض در خصوص اخلاالگران در نظام اقتصادی و نیز تناسب جرم و مجازات آنها می‌پردازد تاکنون کار تحقیقی جامعی صورت نگرفته است؛ در ذیل به برخی از مهم‌ترین آن‌ها اشاره‌ی مختصری شده است:

۱- حسینعلی بای در سال ۱۳۸۴ در مقاله‌ی «سیری در مستندات فقهی جرم انگاری افساد فی الأرض» به طور خاص به روایاتی که موضوع آنها بر مفسد فی الأرض است، اشاره کرده است.

۲- مقاله‌ی دیگری که به طور خاص به جرم افساد فی الأرض نظر دارد توسط علی غلامی در سال ۱۳۸۹ با عنوان «افساد فی الأرض و جرائم علیه اخلاق» تدوین شده است که نویسنده در آن ضمن اشاره‌ی جزئی به رابطه افساد و محاربه به طور خاص، مصادیقی از جرم افساد فی الأرض را مورد بحث قرار داده است.

۳- در سال ۱۳۸۸ ایرج گلدوزیان و ابوالفضل احمد زاده نیز در مقاله‌ی «بررسی جرم محاربه و مفسد فی الأرض در فقه و حقوق با رویکردی به لایحه قانون مجازات اسلامی» در مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی منتشر کردند که پس از پرداختن به مفاهیم فقهی و لغوی این دو جرم و مقایسه آن دو با هم به طور خاص بر روی تعریف این دو جرم در قانون مجازات اسلامی جدید تمرکز کرده‌اند.